

Jubilee Jubilation

פרשת בהר תשעד

1 KRA/LEVITICUS

PARASHAS BEHAR

25 / 10-11

⁸ You shall count for yourself seven cycles of sabbatical years, seven years seven times; the years of the seven cycles of sabbatical years shall be for you forty-nine years. ⁹ You shall sound a broken blast on the shofar, in the seventh month, on the tenth of the month; on the Day

of Atonement you shall sound the shofar throughout your land. ¹⁰ You shall sanctify the fiftieth year and proclaim freedom throughout the land for all its inhabitants; it shall be the Jubilee Year for you, you shall return each man to his ancestral heritage and you shall return each man to his family. ¹¹ It shall be a Jubilee Year for you — this fiftieth year — you shall not sow, you shall not harvest its aftergrowth and you shall not pick what was set aside of it for yourself. ¹² For it is a Jubilee Year, it shall be holy to you; from the field you may eat its crop. ¹³ In this Jubilee Year you shall return each man to his ancestral heritage.

3 Ramban (Artzard)

□ יובל הוא - IT SHALL BE A JUBILEE FOR YOU.

[What does the Torah mean when it says that this fiftieth year is to be a "Jubilee" (Hebrew, Yovel)? Ramban begins his discussion by citing Rashi:]

שנה זו נקראת משאר שנים הנקראות שם לבדה - This year is distinct from other years through the designating of a unique name only to it. ומה שמה - And what is its name? על יובל שמה - Yovel is its name, on account of the blowing of the shofar that takes place on its Yom Kippur.²²⁷

לשון רש"י - The above is a quote from Rashi.

מלשון "במשוף היובל",²²⁸ - And so, too, is the opinion of the commentators, וכן דעת המפרשים - שזמנן היובל - and if so it is related to the expression, upon an extended blast of the ram's horn [היובל] (Exodus 19:13), and the expression shofars of rams [היובל] (Joshua 6:4).

184 □ RABBI FRAND ON THE PARASHAH

5a

ON YOM KIPPUR OF EACH FIFTIETH YEAR, THE YOVEL year, the shofar was sounded "throughout the land." We know the purpose of the sounding of the shofar on Rosh Hashanah. It is to remind us of the Akeidah of Yitzchak and to inspire us to repent. But what was the purpose of sounding the shofar in the Yovel year?

The Chinuch explains that it was for the benefit of all those who owned Jewish indentured servants. According to the law, all Jewish servants had to be set free in the Yovel year, regardless of when they were bought or their particular type of servitude. This was a very difficult thing to demand of the owners. It meant a great financial loss.

It must have been very convenient owning slaves and indentured servants. It really kept the overhead low. There were no salaries, no benefits, no Social Security, no pension, no four weeks' vacation. All the owner had to do was provide bed and board and treat his slaves humanely. A few years of

2a Artzard - Shor Chinuch

8-22. Yovel/Jubilee Year. The Jubilee laws bring home to people that the land and freedom are Divine gifts and that ownership reverts to those to whom He wills it. If people realize that, it will help influence them to refrain from cheating and stealing, because they will reflect on the lesson that there is a Supreme Owner. By counting the years, the nation is constantly reminded of this (Chinuch).

2b

chapter, ancestral plots of land that have been sold between one Jubilee and the next revert to their original owners with the arrival of the Jubilee Year (Rashi).

The word *heritage*, is derived from *חזק*, to grasp. One who owns land holds it in his grasp. Additionally the land grasps him as well, because one develops an attachment and loyalty to one's land (Radak, Shorashim).

4

תורת בהר קלד חסד

במדרש פסיקתא הקשו, למה צריך היה את תקיעת השופר ומאיזה טעם נקרא "יובל"? וביארו חז"ל, כיון ש"יובל" הוא מ"ט בגימטריה, כי שנה זו באה אחר מ"ט שנה. ובנוסף, השם "יובל" הוא על שם השופר שמוביל את הקול.

והגאון רבי שמשון רפאל הירש זצ"ל מבאר את עומק השם "יובל":

הנה במתן תורה נאמר: "ויהי קול השופר הולך וחזק וכו', במשוף היובל המה יעלו בהר". ויש להתבונן ולחקור מהי הסיבה לכך שיש שם כפול לתקיעה - שופר ויובל?

אלא, שישנם שני סוגים של תקיעה:

האחד, תקיעה של חרדה ופחד, כמו שופר של מלחמה ששמו מסמל יראה ופחד, שנאמר: "היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו". ולכן אף בראש חשנה תוקעים בשופר ולא ביובל, כי השם שופר - מרמז ומסמל את הפחד הנורא של יום הדין, כמו האימה שהיתה בהר סיני, וזוהו הטעם בתחילת האפסוק נאמר: "ויהי קול השופר הולך וחזק" - כי אימה נוראה נפלה על עם ישראל עד שמתו מחד.

* אבל יש תקיעה אחרת, של רוגע ושל דור, כמו התקיעה של שנת היובל שמבשרת על חופש. וכן כמו שבסוף מתן-תורה נאמר: "במשוף היובל" תישמע תקיעה של חופש, ואז מותרים כולם לעלות להר. וזהו עומק היובל, שחרור מחומרות, דורר וחופש.

5b

this, and it could become quite hard to give it up. The Yovel year really presented a dilemma.

Therefore, the Torah decreed that the shofar be sounded throughout the land as a signal to all slaveowners to set them free. The knowledge that he was not alone, that thousands of other slaveowners throughout the land were experiencing the same wrenching ordeal, this gave each individual slaveowner the strength and courage to do what he knew was right. True, he knew perfectly well even without

6

the *shofar* that thousands of others were in the same boat. But he didn't feel it. He did not see them struggling with the same ordeal. When he heard the *shofar*, however, the idea that he was not alone came to life in his mind, and he was able to do what he had to do. He found the strength to set his slaves free.

*The *Sefer Hachinuch* emphasizes that this is a powerful means of reinforcing the human spirit. The knowledge that "everyone is doing it" goes a long way toward removing the obstacles to a difficult course of action.

Peer pressure is an incredible thing. The desire to conform to peers is an overriding motivation for just about anyone. We see all around us how peer pressure is a powerful negative force. In today's society, drugs are wreaking enormous havoc. There is not a kid in all of America that does not know that drugs are bad for him or her. So why are so many fooling around with drugs? Don't they know that drugs kill, that they destroy lives? Are these kids all idiots? The answer is, "Everybody is doing it." Peer pressure can induce a person to do something that he does not want to do.

*The same peer pressure can also be a power for the good. When a person's peers are exerting themselves to do *mitzvos* even when it doesn't come easy, he is also drawn to behave in the same way, even though he may be reluctant to do so deep down. When everyone around him is setting his slaves free, even though this means suffering a great financial loss, he is also strengthened in his own resolve.

7

The lesson to be learned from this is the importance of community. We do not outgrow our susceptibility to peer pressure. When we were teenagers, we had to deal with peer pressure, and as adults we also have to deal with peer pressure, but perhaps in a somewhat different form. All we can do is try to arrange our lives so that the peer pressure we face is positive rather than negative. That keeping up with the Cohens pushes us to do more *mitzvos*, not to build larger homes and drive fancier cars. Therefore, it is imperative to find a community that wants the right things out of life.

174 / VAYIKRA / LEVITICUS

Rav Ben

8

One of the most difficult requirements of the *Yovel* year is the unconditional freeing of all Jewish slaves, including those who have not even worked the minimum period of six years and those who choose to remain with their masters after the six-year period and undergo the procedure of the ear being drilled with an *avil* against

the doorpost, as described in *Parashas Mishpatim* (Shemos 21:5-6).

The *Sefer HaChinuch* (§331) says that the freeing of the slaves during *Yovel* can be a very traumatic experience for the slaves' masters, who have become accustomed to the decades-long service of their slaves. This is why, on Yom Kippur of the *Yovel* year, you shall sound the *shofar* throughout your land (25:9). The Torah stresses that this is done throughout the length and breadth of *Eretz Yisrael* so the people will realize "that this is something standard throughout the land and that everyone is doing so. For there is nothing that encourages the hearts of human beings as something done by all. As the saying of the wise man goes, 'צער רבים נחמה,' the suffering of many is a consolation." (See also *Devarim Rabbah* 2:22.)

9

From this remark of the *Sefer HaChinuch*, one can extrapolate an important practical lesson. Life is filled with challenges. For some it is health, for others it is *shidduch* difficulties, *shalom bayis* issues, or infertility. Others suffer from difficulties with *parnasah* or *tzar gidul banim* (child-rearing issues). At times, the anguish is greatly intensified because people mistakenly believe that they are the only ones with this problem and must suffer alone. If they would realize that there are many others with similar problems, that would decrease the pain, as they could put their own suffering into proper perspective.

This is the lesson of the *Sefer HaChinuch*. It may be traumatic to have to free a slave who has been an indispensable part of the household for decades. Nonetheless, if a person realizes that everybody has to do it, and everyone is going through this difficult experience, it is that much easier to bear.

*Modern psychology has discovered the great therapeutic and emotional value of support groups for scores of life's challenging situations. It is an idea that our Sages have known about for many centuries and is another example of how learning Torah helps a person live a happy, content life.

19

The *Beis Av* raises a question with the interpretation of the *Chinuch*. If the purpose of sounding the *shofar* was to provide positive peer pressure for slaveowners, it should have been enough to sound one long blast. The Talmud states (*Rosh Hashanah* 34b), however, that the sounding of the *shofar* on Yom Kippur of the *Yovel* year followed the exact same pattern as the sounding of the *shofar* on Rosh Hashanah, with long, short and *staccato* blasts. Why was all this necessary?

*The answer is that the recollection of the *Akeidah* was also of great importance on this occasion. When we sound the *shofar* on Rosh Hashanah, we are reminded of the self-sacrifice of the patriarchs. Avraham was prepared to sacrifice his beloved son Yitzchak if that was the will of the Creator, and Yitzchak was equally ready to give up his life for the same purpose. That is a very important message to the slaveowners who must set their slaves free. Granted, it is not an easy thing the Torah is asking of them. Granted, it requires sacrifice, great sacrifice. But sacrifice when it comes to obeying Hashem is in our heritage. Our patriarchs instilled it in our blood.

The Talmud tells us that there are two types of self-sacrifice. One is "*bechol levaucha uvechol nafshecha*, with all your heart and soul." This refers to readiness to give up one's life. The other is "*bechol me'odecha*, with all your wealth." On

Rosh Hashanah, we concentrate on the first. During *Yovel*, we concentrate on the second.

11 In actuality, the second is not necessarily easier than the first. Let's not kid ourselves. People love their money. The Talmud tells us (*Sanhedrin* 74a) there are certain people for whom parting with their money is a greater sacrifice than parting with their lives. We ask ourselves incredulously, "Do such people really exist?" The answer is absolutely yes. That is why people work fourteen, sixteen, eighteen hours a day. That is why do people have coronaries as a result of their businesses. During the race riots in Baltimore in 1968, a

man in my neighborhood went down to his liquor store in West Baltimore with his shotgun to fend off the rioters. Crazy? He is just a little crazier than many of us who give their sweat, tears and energy and the best years of their lives to the pursuit of financial gain.

Rav Avraham Pam once said that the previous generation, the one that lived through the Holocaust, was put to the trial of "with all your hearts and with all your souls." Our generation, the Jews in America at the turn of the millennium, is being put to the trial of "with all your wealth." How do we relate to money? What do we do with it? Do we give enough to *yeshivos*, to the poor, to the community *mikveh*, to Jewish outreach? These are the questions posed to us. It is the trial of our generation.

13

Rav Pam

since the last *Yovel*. As explicitly stated in the *pasuk*, this mitzvah teaches a person that the land is Hashem's, *For you are sojourners and residents with Me. A person should not attach too much permanency to his physical acquisitions. He may enjoy them for years and decades, but, eventually, they will be returned to their rightful ancestral owner.*

Rav Pam would illustrate this concept with the story of a Jew living in a small community who hired a *melamed* to teach Torah to his children for a year's time. The *melamed* received room and board in exchange for his services and became a part of the household. A few months went by and the *baal habayis* (homeowner) began a costly, major renovation of his house, which took a number of months to complete. When the project was finished, the *baal habayis* made a festive *chanukas habayis* (dedication of a new home) to celebrate. Neighbors and friends were given a "tour" of the newly remodeled home. The *melamed* also took part in the tours and accompanied the guests around the house, saying, "Here is where we added a wall. Over there we enlarged the bedroom. Isn't our new kitchen now very spacious and beautiful?"

The *baal habayis* overheard the words of the *melamed* and became upset. "You are talking like it is your house," he said to the *melamed*. "Don't you realize that you are only here for a *z'man* (limited period)?" The *melamed* eyed his master and softly replied, "My dear *baal habayis*, you, too, are only here, on this world, for a *z'man*."

14 This is the meaning of the *pasuk*. Even if a person owned a piece of land or an estate for close to 50 years, nevertheless, when the *Yovel* arrives, the land or the house must be returned to its previous ancestral owner. This teaches a person that his true task in life is to prepare for the World to Come by learning Torah and performing mitzvos. While a person certainly needs a place to live, that, and the pursuit of *gashmius*, should not become his purpose of existence. The Chofetz Chaim would often speak of the foolishness of those who believe that their lives are endless, that there is a *פיון* (lit., a club of those who will die) of which they themselves are not "members." Although they are aware that they attend funerals, since people die, they think it will somehow never happen

to them. They feel that they are immune to it, safe from the Angel of Death.

When Avraham Avinu had to purchase a burial plot for his wife, Sarah, he came before the children of Ches and said, "I am a *גר ותושב*, sojourner and a resident among you" (Bereishis 23:4). The *Or HaChaim* comments that, although Avraham lived in that land, as denoted in the term *תושב*, resident, he first used the word *גר*, sojourner. This is because it is the way of righteous people not to attach any feelings of permanence to life in this world, and he therefore referred to himself first as a sojourner.

וקראתם דרור בארץ לכל ישיביה (כה, י)

יש לתמוה כפסוק זה שלכאורה היובל דרור הוא לעבדים המשתחררים ולשדות היוצאות וחזרות לבעליהן, ומהו לכל יושביה הנאמר כאן. והלא הרכה אנשים אין היובל משחררן שלא היו עבדים מעולם.

כרם לקושטא דמילתא נתנה מצות היובל לכל אדם מישראל ולכולם נקרא דרור, שכשיחבונן האדם כי כל רכושו ועבדיו מתנת שמים הם, ואין הוא אדון על אחרים, אלא אפטרופוס שנתמנה על רכושו בעוה"ז, ירגיש אפסותו והבל קניינו, וזו החרות והדרור האמתיים, שמשחרר מעולו של היצר המשעבדו להרכות את הונו וכבודו.

ובזה יבוארו דברי חז"ל "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה" שהעוסק בתורה ואין על גביו אלא ה' אלקיו, חפשי הוא לנפשו וקורא

דרור לנשמתו. שמשליט נשמתו על הגוף שנכרא לשמש אותה, ולזה אמר וקראתם דרור לכל יושביה לפי שבשנה זו שחורים עבדים ושדות לבעליהן תשתור הרגשת דרור וחרות אצל כל יושבי הארץ, שיודעים ומכירים איהו הקנין האמתי שירכוש לו האדם בעולמו, אשר אין זה כי אם תורה ומעש"ט.

15

If people would carefully contemplate this attitude and lead their lives based on such a philosophy, how much happier and fulfilled they would be. So much of the endless striving and toil for *gashmius* is a result of people thinking that they are residents in this world; they forget that *the days of our years ... are 70 years and if with strength, 80 years (Tehillim 90:10)*. The message of *Yovel* is that eventually all land and property acquisitions will have to leave their present owners and return to the previous ancestral owners. Only the Torah and mitzvos that a person accumulates has permanence in this world and is the source of his eternal reward in the World to Come.

רמא

תורה

בהר

דעת

16

ויסוד זה לא דוקא במצות ציצית, כן הוא הדבר בכל מצוות התורה, כי כולם הגם רק עצות לאדם הצריך בעצות. — חלק התורה של משפטים, כמעט שאינו נצרך כי אם ליתבי על מדיו, ובזמנינו כמעט שגם לרבנים כבר אין בהם צורך! לו הי' חש האדם בפתחו איות חנות ועסק לפרנסתו, כי עלול הוא כל היום לכל גזק ועון, כאונאה וגזל וכדומה, והי' מחפש עצות איד לעשות ואיד להסתדר, ואז עת הי' מוצא תורה ה', תושב משפט", כי אין ודאי לא הי' מניח את התושב משפט אף לרגע, להסתכל בו ולמצוא הצלתו, אבל במצב שאין מחפשים כלל לעצות, מיסדים כל מיני חנויות, ולא אף עולה על לב מסכנות המכשולים וכדומה, פשוט ודאי כי למי שאין צורך בדבר, הדבר נעדרת ממנו, הוא שאמר הכתוב, "ותפרעו כל עצתי ותוכחתי לא אביחם" — אינכם מחפשים לעצות, אינכם אנשים של "למען תזכרו", כל מעשיכם אינם רק בחור מצוות ולא יותר, אם כן מה תקוה לכם? "מפרי דרככם תאכלו, וממעצותיכם תשבעו" (שם א, לא)!

פרשות שלמות כתבה התורה, סדרה לאדם והעמידה לו כל הדינים בכל הנהגתו והמשא ומתן שלו בכל חייו. — בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחותו, "וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל חנונו איש את אחיו", לפי רוב השנים תרבה מקנתו ולפי מעוט השנים תמעט מקנתו, "והארץ לא תמכר לצמימות כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי". — ענין כל אופני המשא ומתן בסדרה התורה כולם הגם רק כי אם עצות לאדם, שיבא מכל זה אל ענין "גרים ותושבים אתם עמדי". ואנחנו מה נאמר, כי לענין "גרים ותושבים אתם" — די בדיעה? מספיק בהתבוננות? לימוד מוסר ויבואר לו את כל ונוכחת? — זה הלא דברים בטלים הם, לא בהתבוננות דרך איש, כי אם במעשים! לא בחכמות יעצב האדם, כי אם בפועל ידיו כי ירצוהו! "גרים ותושבים אתם" — דייקא, גר אינו אדוני, תושב אין לו דירת קבע, ארעי הוא בכל חייו היום יומיים, והי' כי ישב אדם כל יומו יתחכם ויתבונן בענין גריות ותושביות, ואחרי זה יאמר, "איד גיי"

“וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם

דרור בארץ” (כ”ה, י”).

מהי שנת היובל, מה מהותה?

אמרו בתורת כהנים “כי גרים ותושבים אתם עמדי” אל תעשו עצמכם עיקר. וכן הוא אומר “כי גרים אנחנו לפניך ותושבים ככל אבותינו”. אתם עמדי, די לעבד שיהיה כרבו, כשהיא שלי הרי היא שלכם, ע”כ.

בשנת היובל הכל חוזר לקדמותו, ואפילו העבד הנרצע שנאמר בו “ועבדו לעולם”, ופירושו חז”ל “עולמו של יובל” התחדשות. שנת החמישים, בטול

הקנינים והכל מתחיל מחדש, כבריאה חדשה. בשנת החמישים אין חריש ואין קציר, גם האדמה בכלל הדרור. כל יצור שב לבעלותו העצמית, מבלי השתייכות ותלות באחרים. כך חקק הבורא יתברך שמו לעולם ועד.

א היום, הלא כבר הפך על פיה כל חכמתו והתבוננותו. אשר יעשה אותם האדם וחי בהם — חייו של האדם מתעצב אך ורק במעשה. וכן באידיך גיסא, מעשה מבטל ומהפך כל עצמותו של האדם, מה תועלת בכל הגיונותיו, וכרגע יוצא בשוק, ושם הוא עוקר כל התורה כולה, שם הוא כל כולו היפוך של גרים ותושבים. כמה מן הטרפות יש במלה, א היום! ההולך בספינה, ואף אם ישהה עלי כמה שנים, הלא לא יקרא את הקבינה שלו, א היום. בחיים של, גר ותושב אין כואת, אהיים! ולתכלית זו נתנה התורה לאדם עצות, איך כל חייו, כל ההנהגות ופעולותיו, יהיו של, גרים ותושבים, וכשיגוקט ויאחו העצות, כי אז כבר יהי בדרגת, אתם עמדי” ודאי, כבר לא יהי לו בעוה”ז כלום אלא כבר בארץ, וכל מטרתו ותכליתו כבר לא יהי כי אם להשיב אמרים אמת לשולחן” (משלי כב, כא) — ולא להשתקע.

הוא יסוד כל התורה כולה, — כי אם עצות לאדם ליישר דרכיו אל נכון, והדרוש ומחפש לעצות, המשתמש במצוותיה של התורה לשם עצות בעדו להתחזק בסנסיני עץ החיים, הוא אשר לו חלק בתורה ודאי, ולא להיפוך ח”ו.

חכמת ביהר המצפון רפא

286

וכן העבד יחול מאהבתו הגשמית של אהבתי את אדוני, ויפנה הרגשותיו והכנותו לארון הנצח ולא לאדונו החולף, ונוסף על העידוד וההתכוננות לקראת הנצח, הוא המראה הגדול והנורא שכל בן ישראל עטוף טליתו, כורע ומשתחוה מול בית המקדש למשמע הקול של שם ארון העולמים בכל הגייתו וביטוייו, כוח הרבים מסייע לזיכרון ושהרת הנשמה של היחיד, וכרוב עם מכיר כל יחיד ויחיד הדרתו של המלך. (אור חדש).

זוהי התרופה היחידה למחלת ההרגל שבהנאת עוה”ז על כל עלילותיו והליכותיו בעבודת, ההתרגשות מחיי הנצח, השוויון והאחוה האמתית באור פני המלך, היא המשחררת את האדם שחרור מלא, הן מתאוות האדנות הן מהכנות השפלות של העבודת, השופר משרה על הנפש רוח געגועים ותשוקות לעילא ולעילא, ובהתרומם רוח האדם ממילא כל המרץ וכל תאוות הכבוד הכל נופל.

האדם מתחיל להבין ולהרגיש שחינו כאן עלי אדמות הם רק בבחינת גר, היום או מחר יהיו נקראים לפני המלך מלכו של עולם ארון כל, וכשמגיע האדם להרגשות מעין אלה, אז תאוות הכבוד והשלטון נופלים ממנו בקלות, ההיכנות והרגשת כפיפת קומה לפני ארון כל, משחררת את האדם מתאוות האדנות, ואדרבה מציתה בלבו אש קודש להיות עבד ה', שרק הוא לבדו ואליו מתחסר החופש.

ובאיזו שעה קרוב הוא האדם לעליה ולהתרגשות כזו, אימתי זוכה האדם לטעום מנעימות הנצח? ביום הכפורים! ולא לחנם קבעה התורה את מועד שחרור העבדים ביום הכפורים, שלכאורה נראה לנו הענין ככלתי הולם את קדושת היום, יום שכל ישראל עוקבים אחרי עבודת הקודש של הכהן הגדול הנכנס לפני ולפנים, הכי מתאים ביום קדוש נורא כזה שכולו צום ותשובה, להכניס טרדות הקשורים בשחרור העבדים?

דברי פרשת בהר יונה קלג

21

וספרת לך שבע שבע שנים שבע שנים שבע פעמים, והיו לך ימי שבע שבע שנים השנים חשע וארבעים שנה. ויש להבין מה הוא כל האריכות הלשון, ומדוע צריכה המורה לפרט שבע פעמים שבע שנים הוא חשע וארבעים, שכל זה אנו יכולים לחשב ולדעת צעמנינו.

ויש לומר דהנה לאדם זעיר נדמה שיש לו עוד הרבה זמן לחיות, הוא עושה לעצמו חשבון ואומר, הרי ימי שנחיתו זהם שבעים שנה ואם נבגורות שמונים שנה, ובמשך שנה אחת יש שס”ה ימים, וכל יום כ”ד שעות, אם כן יש עוד הרבה זמן לחיות, ועוד אוכל לתקן את הכל, ואינו צוער שמתחיל כבר מעכשיו, אבל האמת אינו כן, כי הזמן חולף וחולף חיש מהר, וכשתעשה חשבון על לשעבר כמה זמן כבר עבר, וכמה מהר זה עבר, תראה שלא נשאר לך עוד הרבה זמן על להצא, וכל החיים יחלופו

אבל כן הוא! תוה”ק מכירה וירעת את רוח האדם ותכונות נפשו הגסות, ודוקא ביום קדוש זה בשעת השראת רוח עילאית כזו, יש שעת כושר לפעול על האדם שיפקיר את כל תאוותיו לגבוה, אז יתק את התקשורתו להרגל העבודת שהוא שקוע בה כל השנה, רק ביום הצום הנורא הזה יכיר שגורל חייו תלוי ביד הקב”ה, ואיך יתגאה וידמה לארון אחרי שהוא עובר כצל, ואין בינו ובין עבדו ולא כלום, רק אז יוכל לשחרר את נכסיו ועבדיו וכל שדותיו.

20a

In my opinion, Scripture does not refer to [this year] as Yovel on account of the blowing of the shofar, but rather on account of the freedom that the fiftieth year brings to the inhabitants of the land, mentioned earlier in our verse, כי לא יזכיר השם הזה בכותב הראשון שאמר ויחגגרתם שופר תרועה – for [Scripture] did not mention this appellation in the first verse dealing with the fiftieth year, which states, *You shall sound the*

אָבֵל אָמַר "וְהָרְאִיתִם דָּרוֹר בְּחֵאֲרָא לְכָל יוֹשְׁבֵיהּ" שִׁוְיָהוּ בְּלֶם בְּנֵי חוֹרֵן לְדוֹר בְּכָל מָקוֹם (shofar (above, v. 9).²³⁹ Rather, it says in our verse, *and proclaim freedom [דרור] throughout the land for all its inhabitants*, meaning that all of them are free men to dwell [דרר] anywhere they desire,²⁴⁰ אָמַר שֶׁהָיָה יוֹבֵל כֵּן אִישׁ אֶל אֶחָיו וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ, [ויבֵל] *It is a Jubilee* [מֵיבֵל], *for in [this year] every man is conducted [ויבֵל] back "to his ancestral heritage and each man to his family,"*²⁴¹ *for "his feet will conduct him [ויבֵלדרוּ] from afar to reside*²⁴² *there.* And [Scriptural verses] use this term in several senses, as indicated by the following verses: "וְיִזְכֹּר שֵׁי לֵד" – *It is written: An offering will be brought [ויזכֹּר] to HASHEM (Isaiah 18:7).* וְאָמְרוּ יוֹעֵל יוֹבֵל וְשָׁלַח שְׂרָשָׁיו, "לְקִלְיִם יִבְלֵי מַיִם," וְהַמַּעֲמָקִים – *And [other verses] state: along a brook [ויבֵל] it spreads out its roots (Jeremiah 17:8), and pools, rivulets [ויבֵל] of water (Isaiah 30:25), in which [these words] of the root יבֵל are referring to the low-lying areas to which water is conducted [ויבֵל] by gravity.* וְנִתְּנָה הָאָרֶץ – *And we find as well: and the land will give its produce [ויבֵל] (below, 26:4), and there is no produce [ויבֵל] on the grapevines (Habakkuk 3:17), which are also examples where words of this root are used to convey the idea of "bringing," for produce is what the earth "brings forth," כִּמוֹ שֶׁיִּשְׁקָיָה תְּבוּאָה – just as [grain] is referred to as תְּבוּאָה, from the verb יִשְׁקָיָה ("to bring").* וְכֵן בְּאַרְמִית, "וְיִזְכֹּר מִקְהָרָה," וְאוֹבֵל מִקְהָרָה – *And similarly in Aramaic, and carry it quickly (Numbers 17:11) is translated by Onkelos as "and transport (אוֹבֵל) it with speed."* וְיִהְיֶה דְרוֹשׁ יוֹבֵל הָיָה תְּהִיָּה לָכֵן, תְּהִיָּה הָיָה וְתִהְיֶה כֵּן לְכָלֵּם – *Accordingly, the meaning of It shall be a "Jubilee" for you is that it shall be a time of "conveying," and it shall be that for all of you,*²⁴³ *for you will come and return, each man to his ancestral heritage, and each man to his family.* וְשֶׁנָּה תִּהְיֶה לָכֵן, שֶׁנָּה תִּהְיֶה לָכֵן שֶׁנָּה תִּהְיֶה לָכֵן שֶׁנָּה לֹא לְדָרָה אַחֵר – *And [Scripture] goes on and states, It shall be a Jubilee for you (v. 11), indicating that the fiftieth year shall be for you for a Jubilee only, and not for anything else, and therefore you shall not sow and you shall not harvest (ibid.); אֲבָל תִּהְיֶה קֹדֶשׁ – rather, it shall be holy (v. 12), וְתִשְׁבֹּר – and you shall return, each man to his ancestral heritage (v. 13), so that [this year] should be for all of you a Yovel, as its name implies.*²⁴⁴

נראה לומר בזה, דכיון שחפץ השי"ת שכל דבר שבעולם ישוב לשורשו,
 * לכן כל אחד אף שהיה צריך למכור את אחוזתו, או להימכר ח"ו
לעבד, מכל מקום רצה ה' שכל דבר ישוב בסופו לשורשו.

ומכאן נלמד בדרך העבודה, שאף אם אחד הלך בדרך עקלקלה, עליו לשוב מיד למקומו הראוי, ולא להישאר במקום אשר הגיע אליו כעצת היצר. על דרך שאמרו חז"ל (שבת לא. ב): דרש רב עולא, מאי דכתיב: 'אל תרשע הרבה וגו'' – הרבה הוא דלא לירשע, הא מעט לירשע? אלא מי שאכל שום וריחו נודף, יחזור ויאכל שום אחר ויהא ריחו נודף?!

והבחינה הזאת היא העבודה שיש על כל אחד בימים הנוראים, שהם ימי ראש השנה ויום הכיפורים, שכל אחד צריך לעשות אז את חשבון נפשו, ולחזור למקומו הנכון, ולהתחיל לעבוד את ה', ולעזוב את כל מעשיו הרעים אשר לא טובים המה.

דאָס האָדס צײַך לחזור אל משפּחתו ולאחוזתו, היינו שכל אחד אף שהלך
* לרעות בשדות זרים, ותעה בשימון דרך, עליו לשוב לאלתר לדרך
הסלולה לנו מדור דורים.

ועוד ניתן לרמז בלשון: 'איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו', כי בידוע הוא, שאלו שסרו מן הדרך הישרה, פתחו תחילה בלעג השאננים על מנהגי אבותיהם, וכאשר התחילו לשנות מעט מעט ממנהגייהם, המשיכו אח"כ עוד ועוד עד שירדו לתהום רבה. ולכן, בזה שישוב למקורו ולאחוזתו, ממילא גם ישוב לשורשו הראשון.

ויעצרו צמחירות, וזה מה שהמורה מרמז
בפסוק ה"ל, וספרת לך, שמעשה השבון
לעמך ותראה איך הומן עובר, וכמו שעברה
עליך שמיטה אחת שבעה שנים, וזה היה
מה, כן יעצרו עוד ועוד שמיטות, ויתקבצו
מהר לשבע פעמים שבע, ולא כבר יהיה יובל,
תקבץ יחד ותראה שזה יובל שלם, והיו לך
ימי שבע שנים השנים תשע וארבעים שנה,
למרות שזה השבון פשוט, אבל אחת נרץ
לחזור שכן יהיה, ולכן עליך להחשיב כבר
את הזמן מעכשיו.

ובענין זה יש לפרש מש"כ (תהלים) לט
 * (ה) הודיעני ה' קני ומדת ימי
מה הוא, אדעה מה חדל אני. דוד המלך
 ע"ה ביקש מהקב"ה, הודיענו ה' קני, אני
רוצה לדעת מתי הקץ שלי, מתי אעבור
 מן העולם, ואין לחשוש שאני עבדתי על
 לאחר זמן, כשאראה שיש לי עוד הרבה זמן
 לחיות, כי אדעה מה חדל אני, חדל מלשון

חדלון וחסרון, שאדע ואחזקון כמה שנים
כבר נחסר ממנו, כמה שנים כבר עברו,
ומה מהר הם עברו, ולא עברו כמו שצריך,
ואעשה לעצמו חשבון, שאם חסר לי כבר כל
קץ שנים שאין לי כבר, אדע איך לנצל את
השנים הנותרים לי.

אחד מן היסודות החשובים ביותר לכל
יהודי עובד השם, הוא שיהיה בעל
חשבון לחיות עם חשבון, לדעת מה יש לו,
 ומה היה יכול להיות לו, במה הוא צריך
 להתחזק כדי שיעלים יותר, היכן הוא נכשל
 וכדומה, וכן הוא בכל ענין וענין, צריך לחיות
 עם חשבון תמיד, הפסד חיים וז"ל מציא
 בשם המדרש שכשאלם יגיע לבית דין של
 מעלה, ישאלו אותו אם למד תנ"ך ומאמרי
 חז"ל וכו', על כל דבר ישאלו אותו, והרי
 זה סימן שכל אחד יכול ללמוד הכל, כי אם
 זה דבר שאין יכולים למה שואלים אותו על
 כך, ממילא כל מי שאין לו את זה, צריך
 לדעת שחסר לו עוד הרבה מאד, ושהוא צריך
 לעבוד כדי שיגיע לזה.

9. **שוקר תרוּקָה** — *A broken blast on the shofar*. The Sages derive that the broken blast must be preceded and followed by long, clear *shofar* blasts (תְּרוּקָה, *tekhah*), so that the *shofar* ceremony of the Jubilee is identical to that of Rosh Hashanah. Moreover, these blasts were accompanied by virtually the same *Mussaf Shemoneh Esrei* as that of Rosh Hashanah (*Rosh Hashanah* 26b).

other people at all. If so, why does the Torah state that it is a time for freedom for "all its inhabitants"?

Another difficulty is that Chazal derived from the words "all its inhabitants" that the rule of setting the slaves free applies only when all (or most) of the people of Yisrael reside in Eretz Yisrael. Why is this so? Why shouldn't this mitzvah apply at all times and under all circumstances?

Furthermore, Chazal teach (*Rosh Hashanah* 8b) that after Rosh Hashanah of the yovel year, the slaves still remain in their masters' possession. It is only on Yom Kippur that the *beis din* blows the shofar announcing that the slaves are free to return to their own homes. This begs explanation: What is the connection between the mitzvah of setting the *eved Ivri* free and Yom Kippur?

Even more puzzling is the fact that the *eved Ivri* ceases to serve his master from the onset of Rosh Hashanah of the yovel year. Nevertheless, he does not leave the master's household at that time. Instead, he remains there, "eating and drinking with his crown on his head" until the shofar is blown on Yom Kippur. This seems incongruous. If the master can no longer subjugate his slave once the year has begun, why should he be required to house the slave and feed him for another nine days, until Yom Kippur? In all likelihood the master would be happier to send his slave home on Erev Rosh Hashanah.

Erasing the Feeling of Superiority

Before dealing with these questions, let us examine the mitzvah of setting an *eved Ivri* free. For the master, it might be quite difficult to free his slave after years of having ordered him about as an indentured servant. After all, by this time his superiority over the slave is practically ingrained in his soul. Conversely, the slave has probably come to view himself as totally subservient to his master, as part of his master's estate. He has come to depend on his master to make all his decisions for him and to provide him with all his basic needs.

When the time comes to set the slave free, this relationship comes to an abrupt end. Not only does the slave cease to work for the master, but his dependence on the master is halted as well. In a single day this slave must absorb and internalize his trust and faith in Hashem's Divine providence and learn to be dependent only on Hashem, not

on a master of flesh and blood. Being set free, therefore, means much more to a slave than simply being relieved of his obligation to serve the master.

As an *eved Ivri* is a Jewish man or girl, the *eved* must use this opportunity to build his recognition of and faith in Hashem as Caretaker and Provider. He must realize that Hashem provides sustenance for billions of creatures all at once, from microscopic one-celled plants and animals to the largest and mightiest of beasts. Hashem does all this with His sublime attributes of mercy and kindness, and this obligates the former slaves to devote themselves to serving Him wholeheartedly and to trust Hashem to guide them throughout the rest of their lives.

Perhaps we can suggest that this explains the rule mentioned above that the freed slave does not return home immediately on Erev Rosh Hashanah. Instead, he remains in his former master's home until after Yom Kippur, behaving as if he is royalty, eating and drinking as he pleases and celebrating "with his crown on his head." These ten days are a crash course for him to impress upon himself that he is indeed free of any obligation to the master, for in the very domain where he had been a slave, he now behaves as a lord "with his crown on his head." This makes the strongest impression of the change in his personal status, proving that he is genuinely free even as he walks in the same halls and rooms in which he had spent such a lengthy period as a slave. This will hopefully rid him of the mindset he had of being a person subservient to other human beings. His behavior during these ten days screams out to him, "You are dependent on and subservient to Hashem alone. Place your trust and your hopes for your well-being only in Him."

With regard to the freeing of slaves, however, the moral lesson seems less clear: how, precisely, is God's sovereignty proclaimed through this action? And especially if we bear in mind the ten-day festivities, with masters waiting upon slaves, until Yom Kippur?

There is a statement of the Rabbis that sheds light on this:

האי עול לא שריא במאן דאיהו כפית באחראי.

One who is bound to another human being is unable to accept the yoke of the sovereignty of God.

ועל פי זה ניתן להסביר גם את הפסוקים דלהלן (יב-א): כי יובל היא קודש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה, בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו. שבא הכתוב לומר במה יחבטא דבר זה שיקודש תהיה לכם? בזה שבשנת היובל תשובו איש אל אחוזתו, דהיינו שתחזרו אל השורש והמקור, שדרכי האבות הקודמים, הן האחוזה האמתית.

והוא גלמוד מכל שכן, שאם השדות והבתים חוזרים לבעליהם ולמקורם, אף שהם רק בכחית דומם, ואין בהם חיות כלל. וגם העבדים חוזרים לבעליהם. כל שכן שאנשים הנקראים 'מדברים', שזו הדרגה הנעלית ביותר, בוודאי צריכים המה לשוב למקורם ולדרך האבות.

הטוב

פרשת בהר

שמן

רח

הארץ ומ"מ משה עומד ומזהיר כעת וזהו הלמוד מסיני דצריך ללמוד חורה אף שנראה שאין זה קשור למציאות דעתה והוא מדבר לאוכלי מן.

וקדשתם את שנת החמישים ושבתם איש אל אחוזתו וכו' (כה, י)

כרשיי שהשדות חוזרות לבעליהן ופרש בשפתי חכמים דהמקרא מסורס דהי' צ"ל שאחוזה חוזר לבעלה והנראה לומר ע"פ דברי הבית ישראל והר"ם דמה שנקרא אחוזה היינו שהקרקע אצלו כטפל ואינה אלא אחיזה מבחץ שאינה מקושר בפנימיות לה וזהו נעשה ע"י שמיטה ויובל דבשנת היובל שב אל מה שהוא באמת אחוזה דהיינו בפנימיות נפשו דזהו עבודת השם והוא שב שמה אבל מכל מקום ע"י השדות חוזרות לבעליהן ויכול להאחו בקרקע וזהו גם מה שפירש הבית ישראל על ונתתי גשמים כעתם כלילי שבתות דהיינו דאז יכול לקבל הגשמים על ונתתי לה השתעבר לה וזהו ג"כ ענין וספרת לך שבע שבתות שנה שבע מבלי להשתעבר לה וזהו ג"כ ענין ספירת השנים בא להרגיש עיקר ומטרת החיים שנים ז' פעמים וכו' דענין ספירת השנים בא להרגיש עיקר ומטרת החיים דהיינו דהכל סובב והולך סביב ליובל דזהו עיקר אחוזתו של בן ישראל וכן יש להבין ענין וקראתם דרוך בארץ וכו' ואיש אל משפחתו תשובו דענין דרוך פרשיי דהיינו כצפור הדר בכל מקום שרוצה ומכל מקום הוא שב אל משפחתו דזהו עיקר רצונו לשוב אל מקורו והכל נעשה ע"י יובל נחלה האדם להכיר שרשו ועיקרו וש אל משפחתו וראוי לקבל גם הגשמים וע"כ השדות חוזרות לבעליהן.

A similar idea is to be found at the end of our Portion, in God's words:

כי לי בני ישראל עבדים. עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים.
For to Me are the children of Israel servants—they are My servants, since I brought them forth from the land of Egypt.

Human subjugation, it is clear, detracts from man's submission to the will of God. His loyalties, his duties become divided. To achieve the proud and perfect obeisance to His word that God asks, man must stand free of the shackles of any human master.

And it is just this consummate freedom-to-submit that is the central concern of these most holy days, from Rosh Hashanah to Yom Kippur. During these days, we turn our minds and our hearts to our sole Lord—as, for example, in the substitution in the *Amidah* of the words המלך הקדוש for ה' הקדוש: it is the sovereignty and majesty of God that engrosses us, to the exclusion of all other attributes.

The position of the Hebrew servant during this time is, obviously, ambiguous. Released from servitude, as from Rosh Hashanah in the Jubilee Year, he is technically and legally free, to devote himself to the spiritual purpose of these days—the entire

submission to God that we have described. Legality is not all, however: ingrained deep in his very soul by this time are the reactions and reflexes of the slave—the servant of a human master: attitudes that cannot be effaced in a day, or through the annulment of a contract.

Therefore, a special process of emotional liberation has to take place. In his imagination and through his senses, the former servant has to come to know thoroughly that he is subject no longer to any human master: that he is essentially and unreservedly free to dedicate himself to God. And to achieve this liberation, a deliberate departure from his previous role is necessary: a gesture of independence from his human master that shall leave no slave-rankling in his soul.

* This is the function of the days of feasting and rejoicing in his master's house: a spiritual and moral reinstatement of the servant as a responsible member of society, subject fully and solely to his true Master. The apparent frivolity of these celebrations is underlaid by a solemn and vital purpose—the liberation of a human soul to God.

or awkwardness find no foothold within him. And in this way, he fulfills the central purpose of these Ten Days of Penitence: he acts out, as it were, his freedom from human bondage, his proud and entire submission to the Lord of all.

The master, for his part, must realize that all creations are the handiwork of Hashem and that no man should feel a sense of superiority over another. Whatever one's position, whatever one's social or financial status, everyone is obligated to serve Hashem, to fulfill His mitzvos and to contribute to the revealing of Hashem's Kingship over the world.² During the years when the master "owned" his slave, his behavior and attitudes may have contradicted this axiomatic truth. Now that he is setting the slave free, it is time for him to reinforce these concepts in his own heart.³

A Personal Shofar Blowing

We suggest that the obligations of both the slave and the master at the time the slave is set free are connected to the mitzvah of blowing the shofar on Yom Kippur of the yovel year. Rambam wrote (Hilchos Shemittah V'yovel 10:10), "It is a mitzvah of the Torah to blow the shofar on 10 Tishrei during the yovel year. Initially, this mitzvah is incumbent on the beis din, as the pasuk states, "You [singular form] must blow a staccato blast on a shofar." Every individual is likewise obligated to blow the shofar, (or have it blown for him) as it states, "You [plural form] must blow a shofar."

The twofold mitzvah of shofar corresponds to the two concepts described above. The blast blown by the beis din announces that all slaves are free to return to their homes, their families and their personal pursuits. The blast blown by each individual is to awaken the former masters' hearts so that they realize that all "the people of Yisrael are Mine; [they are My] slaves" (Vayikra 25:55).⁴

According to this, we can understand the Torah's words, "Proclaim freedom in the Land for all its inhabitants." The mitzvah of setting the slaves free is not simply a matter of emancipating the slaves from their masters' possession. It is a call for every member of our nation to implant in his heart the knowledge that Hashem is the Master of the entire world and that every person is obligated to subjugate himself and all his possessions to serve Him. This complements the mitzvah of yovel, which comes to demonstrate that the Land is Hashem's possession and that it is only by His grace that we live on it and use it.⁵

This being the case, the ideal date for freeing the slaves is Yom Kippur, a day when no one eats or drinks and everyone is occupied with "cleansing himself of his sins and shedding himself of his coarse pursuit of physical pleasures. On Yom Kippur we

personify the pasuk (Tehillim 73:28), "For me, goodness is being close to Hashem." On Yom Kippur it is easiest for a person to pronounce himself nothing but a servant to Hashem, and that is the purpose of the mitzvah of freeing slaves as well.⁶

תנא דמסייע לפירוש זה מצאתי בדברי... רועה צאן. באחד השיעורים סיימתי לדון בדברי רש"י הירש. ביקש אחד האורחים לדבר. הוא סיפר על ניסיונו כרועה צאן. לכל עדר יש מנהיג איל, זכר, החזק שבצאן. לאיל זה תלוי פעמון בצווארו, ובקול הפעמון הוא מוליך את העדר. קול זה הוא העדר והאות למנהיגותו של האיל. אבל יש לדעת, אמר הרועה, בבוקר כשיוצאים למרעה, אין צורך במנהיג. אך נפתחים השערים, והעדר כולו שועט הורעה בפראות. המנהיג הזכר וקול הפעמונים נצרכים כדי לחזור הביתה, למכלאה הסגורה.

A Lesson for Those in Positions of Power

The concepts enumerated above teach us that every person needs to internalize the lesson that even if he manages to achieve a position of authority and can command others to obey his every whim, he must understand that in essence all men are Hashem's handiwork. Therefore, despite his official position, no one may feel superior to anyone else. The mitzvah of setting slaves free during the yovel year demonstrates that, regardless of rank, one must show respect for all other Jews, for they are all Hashem's children.

הנצי"ב עושה שלום במרומי הראשונים. הוא מוליך את ההולכה ושופר האיל לאכסניה אחת: "יובל היא - לפי הפשט הוא מלשון הובלה ממקום למקום. ובאמת גם אייל נקרא יובל, משום שהולך ממקום למקום." רש"י הירש מרחיב יותר: "יובל היא יב"ל בלשון הפעיל: להביא. ואין הובלה אלא הבאה ראויה והולמת. הבאת אדם למקום הראוי לו, או הבאת חפץ לאדם שהוא ראוי לו. כך 'אובלים' (ירמיהו לא, ח'), או 'יובל ש' (ישעיהו יח, ז) ומכאן 'יובל' מה שהארץ מביאה לבית בעליה, וכעין זה גם פירוש תבואה. 'יובל' תעלה המובילה את הדמים למקום הצורך וליתר דיוק הוא יביא הביתה... ומכאן גם יובל במשמעות קרן. התוקע בקרן היובל, קורא לעדר לשוב הביתה. כך 'שופרות היובלים' (יהושע ו, ד) או 'בקרן היובל' (שם שם, ה). בכל המקומות האלה 'יובל' אינו רק כינוי לקרן = לשופר, אלא הוא מצוין גם את הקול הקורא לשוב הביתה. בראש השנה כו ע"א אמרו שיוכל הוא גם 'דברא' - איל, ונראה שגם משמעות זו אינה רחוקה מן ההוראה שנתבארה כאן: האיל 'מוביל' את העדר, ואולי גם מביא הביתה. הוא עובר לפניו כמנהיג, והעדר הולך בעקבותיו" (כו"י).

היובל means "to bring," and הובלה denotes an act of bringing that is appropriate, such as the bringing of a person to a place that is right for him, or the bringing of an object to a person who should rightly have it. Thus אובלים (Yirmeyahu 31:8) or יבלישי

(Yeshayahu 18:7). Thus, יבול is what the land "brings home" to its owner, which is also the meaning of יבול or יבול is a canal, which brings water to where it is needed. יובל, then, is that which brings; or, more precisely, that which brings home. It restores people and property to their proper place and order.

* Thus, also, יובל in the sense of קרן היובל: one sounds the קרן היובל in order to call the flock home; thus שופרות היובלים (Yehoshua 6:4) or קרן היובל (ibid. 6:5) was the first city conquered in ארץ ישראל. The יובל blasts blown on a שופר around the city walls called upon the city — in the Name of God — to surrender, or, if you will, to "come home" to its rightful owner. The walls that fell heeded this call (see also Shemos 19:13, and our Commentary there). In these passages, יובל denotes not only the horn but also the "home-calling" signal sounded by the horn.

According to Rosh Hashanah 26a, יובל also means דברא, the ram. Apparently, this sense of the word, too, is related to the meaning set forth above. The איל leads the flock — and perhaps also "brings it home"; he is the leader who goes before the flock, which follows in his footsteps.

Scripture here does not say יובל היא לכם or יובל תהיה לכם, but, rather, יובל היא תהיה לכם; and this form occurs twice again — in verses 11 and 12, below. Clearly, the year itself is called here יובל, for reasons other than the mitzvos of יובל which hinge on this year. It is a year of renewal and restitution, a year of restoring and returning; in short, it is a יובל year, and we are to observe it as such. We venture to say that this gives the יובל year itself the connotation of renewal and restitution, far beyond the return of men and property that we ourselves are to effect.

* In this respect, יום הכיפורים of the יובל year resembles יום הכיפורים of every year. The יום הכיפורים brings about the individual's moral rebirth, which has a healing and restorative effect on his inner and outer life. This is a gift of grace from the Almighty, Who works wonders. This gift of a day of renewal (עיצומו של יום מכפר) brings with it — and is conditional upon — מצות היום, the duties of ימינו and איסור מלאכה. Similarly, יום הכיפורים of the יובל year brings about the nation's social and political rebirth, which has a healing and restorative effect on its internal and external affairs. This is a gift of grace from the Almighty, Who works wonders.

The evils that beset the inner life of society due to social class differences and the unequal distribution of property, with the resultant

חלק זה של היום (ושל החיים) אינו אהוב על העדר. כאן צריך המנהיג להוכיח כח ואיילות, ובעזרת הפעמון והקרניים (השופר והקרבן) להוליך את העדר חזרה הביתה. אכן קול השופר מחזיר את התועים (בתשובה) הביתה.

אחרי שהבנו, שהיובל הוא שופר שמוביל, מנהיג בכוח את הצאן או את העם לשורש, למקור, דהיינו מחזירם בתשובה - אנו מבינים את הפסוק "בחדש השביעי בעשור לחודש ביום הכיפורים תעבירו שופר בכל ארצכם... יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו". וכן כתב הרמב"ן, "וכן יובל שישב אל היובל אשר שם שורשיו", הרב שוועל מפנה למקור של הרמב"ן בדברי הוזהר: "כל חר יחזור ביה לדרגה דיליה, דנשמתיא אחיזא מתמקין [=כל אחד יחזור למקומו, שגשגותו אחזקה משם] (וזה כהר קח ע"ב). כשכל אחד חוזר לשורשו ומגלה את עצמיותו, הוא זוכה גם בעצמאותו. וכן הסביר הראי"ה קוק: "ואני בתוך הגולה" (ויחזקאל א. א) - "האני הפנימי העצמי". חטא אדם הראשון שנתגבר לעצמיותו, שפנה לדעתו של נחש, ואיבד את עצמו. לא ידע להשיב תשובה ברורה על שאלת "אֵיכָה", מפני שהאניות האמיתיות נאבדה ממנו" (אורות הקודש ג עמ' קמ). מי שחוזר לשורש ומשתחרר משעבוד עול זרים, זוכה בעצמיות ובעצמאות חזקה בחופש ובדרור.

העינים ע"י חכף ואצבעות היד דהיינו עם השרטוט. שאיתא (פסחים ח) בודק החמץ עד מקום שידו מגעת. שזהו כלל בעבודת השי"ת לעבוד השי"ת דוקא כפי תכונתך וכוחותיך שחננך ה'. שעל זה כיוונו חכמינו באמרו (פסחים י) אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. בראשו לא נאמר אלא בידו כלומר עד מקום שידו מגעת. וענין זה מרומז בתיבת שמע שר"ת עד מקום שידו מגעת. ולרמז על כך מקבלים עומ"ש בקריאת שמע דוקא עם היד. * שהמזוזה מסגלת לעורר את ה"שם" שבקברו כדי שירגיש בלבו שבכל מקום שיצא או יכנס, הוא לבד האחראי בעד גילוי מלכותו ואין לו שום ממלא מקום בתפקיד זה.

המזוזה מעוררת נצחיות ומעלת האבות לעבוד השי"ת כל אחד בשלו

ובזה מובן לשון הרמב"ם ה' מזוזה (פ"י י"ג) וידע שאין דבר עומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם, ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים ויעור משנתו ושגיותיו בהבלי הזמן ע"כ. יש לומר שגם השרטוטים שבמזוזה יש להן חלק עיקרי בהשפעת סגולה בג' העינים הללו של המזוזה דהיינו ידיעת צור עולמים, הליכה בדרכי מישרים, ויעור משנתו בהבלי הזמן.

* שסגולה אחת של המזוזה היא להדריך יהודי לעמוד על הדעת הנכונה, שעולם הזה הוא עולם עובר ועליו להשתדל לקנות לעצמו עולם הנצחי מתוך קיום התורה והמצוות. ונראה לומר שהשירטוט במזוזה משמשת למקור לדברי הרמב"ם הללו. שכתב המהר"ל (אור חושן) דשירטוט הוא קו הישר דאין בו סוף וקץ, כי כן הוא הישר שאין ליושר שום תכלית כלל ע"כ. שלזה כיוון הרמב"ם באמרו שסגולת מזוזה לעורר שידיעת צור העולם עומד לנצחיות ומחזקו להלך בדרכי מישרים.

ולחגיגה ענין זה כתב הרמב"ם הלשון של ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים. שיש לבאר בדבריו על פי המהר"ל שכתב (נבחרות ח"א) שכן דבר הבא בדרך הטבע דרכו לבוא בהמשך זמן. אבל אצל יוסף כתוב ויריצוהו מן הבור וכתב הספורנו כדרך כל תשועת ה' שנעשית כמו רגע וכן במצרים כי גורשו מממצרים ולא הספיק בצקן של אבותינו להחמיץ. דוק שאותה לשון של מיד כתב הרמב"ם ג"כ בנוגע ליציאת מצרים שמצינו * בנוסח הגדה שלו הלשון וגאלם מע. כל זה ראינו שהביטוי מיד פירוש דבר שהוא למעלה מן הטבע. מעתה מובן שהטעם שהוסיף הרמב"ם את הלשון של מיד אצל מזוזה הוא כדי להורות שסגולת המזוזה ושירטוטה פועלות באדם ענין של "מיד" דהיינו בהנהגה למעלה מן הטבע במה שמעוררים בו הנצחיות של ידיעת צור העולם והליכתו בדרכי מישרים.

שרטוט המזוזה מרחיק את האדם מלרדוף אחר המותרות
וע"י הבנת סוד המזוזה גם יתרחק מן הרדיפה אחר המותרות והפסולת של העולם העובר וכלשון הרמב"ם "ויעור משנתו ושגיותיו בהבלי הזמן". שברגע שמחדיר הבנת סוד השרטוט והשם שבמזוזה בקרב לבו,

* יבין האחריות הגדולה המוטלת עליו להשיג מעלת ישר של האבות, מעלה שא"ל לקנותה ע"י רדיפה אחר המותרות. שענין זה מרומז באותיות ישר שהן הפך אותיות שרי שפירושו מותר. ששרטוט המזוזה מסגלות ועוזרות ליהודי לבטל חרדיפה אחר המותרות, ולהשיג המעלה של קדש עצמך במותר לך. שכן מצאנו שלשון שריטה שפירושו גירוש הפסולת כדאיתא (שבח י"י) שגבריאלי נעץ קנה בים ועלה בה שרטון ופרש"י רפש וטיט שהים גורש.

בשבילי נברא העולם

שירטוט המזוזה מורה על מעלת שם וקיום השטר של כל יהודי

כתבו המקובלים ונעשה למנהג ישראל שבכל פעם הן ביציאתו הן בכניסתו, יניח ידו על המזוזה וינשקה. יש לבאר שעומק הכוונה במנהג זה היא להזכיר יהודי על יחידיותו. שבכף ובאצבעות היד ניכרת יחידיות הנפלאה של אדם. כי כל אחד יש לו שרטוט מיוחד אחד במליו שלא נמצא אצל שום אדם אחר, וקוץ מעיד על שליחותו המיוחדת. ואם תקשה למה יחידיות של אדם מתגלה דוקא על אבר היד הנה יתבאר הטעם על פי דברי המהר"ל שכתב כי הידים תחילת האדם. שכשאדם זוקף ידיו כלפי מעלה הרי הם למעלה מראשו ונמצא שהם תחילת האדם. ולכן כל המזלזל בנטיית ידים נעקר מן העולם (סוטה ד). שהכל נמשך אחר ההתחלה והפוגם בהתחלה מגיע לכלל העדר שאם אין התחלה אין כלום ע"כ. ולכן השרטוט של אדם

המורות על יחידיותו נקבעות דוקא בתחילת האדם שהכל הולך אחר ההתחלה ומורה יחידיותו בכל אבריו. ומשום שהלכה משה מסיני היא שהמזוזה צריכה שירטוט, לכן כוונת שימת הכף והאצבעות על המזוזה היא לדבק את השירטוט שעל כפיו להשירטוט שעל המזוזה.

שתי כוונות למה מניחים את היד על המזוזה

40 ענין זה של חיבור שירטוט בשירטוט שני פנים יש לו. כוונה אחת כדי לשמש ליהודי כהזכרה תמידית שישוד וראשית חייו הוא שמוטל עליו לקבל עומ"ש ומצוות כמו שכתוב בפרשיות המזוזה. ונרחיב הביאור בדרך העבודה לפי מה שאיתא בחז"ל הובא ברש"י על הפסוק עבדי הם (ויקרא כה * מב) שטרי קודם. כלומר שכל יהודי יש אצלו שטר קדום המחייבו ומשעבדו לקבל עומ"ש ומצוות המכניעות גופו, חושיו, ובשרו אל רצונו יתברך. השירטוט שעליו כתוב המזוזה מורה על אותו שטר השעבוד, שאותיות שרט אותיות שטר.

ובספר יגל יעקב על הפסוק ושרט לנפש לא נתנו בבשרכם (ויקרא יט כח) שר"ת שרט מרמז על החושים שמיעה ראייה ריח טעם. והפסוק אומר שצריך אדם לשעבד חושיו לצורכי הנפש ולחפצו ולא לצורכי הגוף הנקרא בשר אדם ע"כ. ודיבוק שרטוט הכף והאצבעות על שרטוט המזוזה הוא כפועל דמיוני, כאילו הוא מסיר את שרטוט השטר מן המזוזה ומעבירו ממנה לכף ידו. העברת השרטוט מן המזוזה לידו מסמלת שקובע על גופן את שטר חובו להשי"ת ביציאתו מן הבית ובכניסתו בתוכה. ורעיון זה נמצא בתיבת מזוזה שהיא אותיות מה זז שפירושו שהשטר שהוא בחינת- "מה" בחינת ביטול והכנעה לעבודת השי"ת, זז עמו על יד שלו שהוא אותו גמטריא.

אבל העמקה נוספת יש כאן במנהג זה. והוא לעורר את עצמינו שהאופן של קבלת עומ"ש ומצוות צריך להיות דוקא כצורת שירטוט שעל כף כל יחיד ויחיד דהיינו כעבודת ג' נערעל שהוא אחד ומיוחד בצבא ה'. שדוקא באופן זה תקנו חכמינו לקבל עומ"ש פעמים בכל יום בקריאת שמע בכסוי